

یادداشت

مسیر سخت توسعه

… و متأسفانه جز به افزایش بی‌ثباتی‌ها و گسترش خشونت‌ها و تغییر موازنه قدرت در سطوح منطقه‌ای و حتی جهانی و شکل‌گیری و فعالیت گروه‌های گریز از مرکز و… منجر نخواهد شد.

گذار به دموکراسی و توسعه و عبور از بن‌بست تاریخی توسعه‌نیافتگی در کشورمان، امری بسیار پیچیده و زمان‌بر و در پرتو افزایش عاملیت انسان ایرانی ممکن است. انسانی که حدود یک و نیم قرن است که در مسیر تحول و گذار برای کسب آزادی و عدالت و حقوق شهروندی قرار دارد و تلاش کرده با مشروطه‌کردن قدرت و پاسخ‌گوکردن آن از طریق قانون، قانون برآمده از اراده و انتخاب مردم، فعالیت خود را به اثبات برساند. تلاشی که متأسفانه هر از چند گاهی به‌واسطه برخورد با موانع سخت، دچار نکت و سستی شده و در قالبی آرمانی، کم‌گشته خود را در گذشته‌های تاریخی و جهان‌های ماورایی جست‌وجو کرده و گاهی فریاد «یاقتم یاقتم» سر داده است اما چه زود از کرده خود دچار شک، تردید، پشیمانی و پشیمانی شده و باز تلاشی سیزیف‌وار را آغاز کرده تا بار دیگر سنگ بزرگ پیشرفت و ترقی را به سر منزل مقصود برساند. ناکامی این تلاش‌ها شاید بیش از هر چیز ناشی از سنگینی و سترگی کاری است که می‌بایست انجام شود و انسان ایرانی را در مسیر مدرن‌شدن و این‌جهانی‌شدن قرار دهد و ملیت، مذهب و مدرنیته را در هم بیامیزد و یگانه و مجموع سازد و گفتاری را شکل دهد که امکان توسعه‌یافتگی را در مداری پایدار قرار دهد. از منظر توسعه اقتصادی این‌ معضل تاریخی را می‌توان در فرآیندی مشاهده کرد که طی آن هرگاه امکان بزرگ‌شدن اقتصاد و مستقل‌شدن نگاه‌های اقتصادی ورشد، بلوغ و خروج آنها از محدوده بازارهای داخلی و حضورشان در بازارهای منطقه‌ای و شاید جهانی فراهم شده. دولت وارد شده و با انواع توجیه‌ها (حمایت از مردم و مصرف‌کنندگان و مقابله با کمبودها و تأمین منفعت عمومی …) و البته طمع‌ها (توزیع انواع رانت‌ها و امتیازها و…) و با شعار خودکفایی این روند را متوقف کرده و با سرکوب خلاقیت‌ها، ابتکارات و به‌بندگسبیدن یا نمایشی‌کردن ایده‌های خلاقانه و… جریان توسعه و آزادی‌خواهی اقتصادی را دوباره به جوی حقیر اقتصاد دولتی و معیشتی (اقتصاد سفره) منحرف کرده است؛ جوی حقیری که از آن مرواریدی صید نخواهد شد. این روزها شاید البته گفته شود که اگر امروز اقتصاد ایران می‌تواند در زیر ضربات دهشتناک جنگ تاب بیاورد و همچنان نیازهای اساسی جامعه را تأمین کند، همین ساختار و سازوکار اقتصادی و صنعتی درون‌گرایانه و مبتنی بر زنجیره تأمین داخلی است، وگرنه با دشمنی دشمنان و قطع واردات کالاهای اساسی، کشور مجبور به تسلیم و سر فرود آوردن در مقابل خصم می‌شدد. استدلالی به‌ظاهر درست اما در واقعیت نادرست؛ چراکه در حقیقت یکی از دلایل وقوع جنگ فعلی را باید عدم حضور و مشارکت کشورمان در زنجیره‌های تولید و ارزش جهانی دانست که غیبت اقتصادی آن کمتر هزینه‌ای را متوجه اقتصاد جهانی کرده و حتی نقش نفت به‌ عنوان مهم‌ترین محصول صادراتی کشورمان نیز در این سال‌ها در بازارهای جهانی آن‌چنان تحلیل رفته که نبود آن برای بازارها قابل چشم‌پوشی بوده و آنچه این روزها قیمت جهانی نفت را بالا برده افزایش ریسک‌های نظامی و امنیتی در منطقه بوده است. گذر از این بیچ تاریخی، نه با جنگ خارجی و خشونت‌ورزی داخلی و جابه‌جایی صرف قدرت سیاسی، بلکه با باور به ضرورت گذار به دموکراسی و اقتصاد آزاد و رقابتی با افزایش توانمندی و عاملیت انسان ایرانی -که رفاه و آسایش خود را در گرو صلح و آشتی با درون و بیرون می‌بیند و مانایی این سرزمین، ایران عزیز، آمل اوست- ممکن است؛ امید که چنین شود.

شرق؛ قیمت نفت تحت تأثیر جنگی دیگر در خاورمیانه رکوردشکنی کرد. بهای نفت که تا پیش از جنگ ایران و اسرائیل و آمریکا در میانه کانال ۶۰ دلار بود، با گذشت بیش از یک هفته از این جنگ، به بالاترین سطح خود از اواسط سال ۲۰۲۲ رسیده است. همچنین بهای گاز در بازار اروپا جهش داشته و وضعیتی مشابه آغاز جنگ روسیه و اوکراین را پدید آورده است. وضعیتی که انتظار می‌رفت اروپا را برای تأمین انرژی به دردسر کلان بیندازد، اما قیمت نفت و گاز به‌سرعت تعدیل شد. حال پرسش این است که شوک دوباره در بازار انرژی آیا می‌تواند اتفاقی مشابه جنگ روسیه و اوکراین را در بازار نفت و گاز رقم بزند؟

قیمت‌های ناآرام نفت و گاز

قیمت نفت خام برنت در ساعات‌های ابتدایی روز دوشنبه در معاملات بازارهای آسیایی تا هر بشکه بیش از ۱۱۷ دلار رسید که معادل ۲۷ درصد افزایش قیمت نسبت به آخرین روز کاری هفته گذشته بود.

همچنین روز گذشته، قیمت گاز طبیعی در اروپا بیش از ۳۰ درصد جهش کرد. در همین زمینه الجزیره نوشت: «قرارداد مرجع گاز هلندی (TTF) حدود ۳۰ درصد بالا رفت و به سطوح بالایی رسید. این جهش پس از توقف تولید گاز طبیعی (LNG) در قطر -پس از حملات ایران به تأسیسات انرژی- و اختلال در عبور کشتی‌ها از تنگه هرمز رخ داد. قطر به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین صادرکنندگان LNG، حدود ۲۰ درصد عرضه جهانی را تحت تأثیر قرار داده است.»

جهش قیمت نفت و گاز در شرایطی رخ می‌دهد که به دلیل بروز جنگ، ریسک عبور نفتکش‌ها از تنگه هرمز بالا رفته است. آن هم در شرایطی که چیزی حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد نفتکش‌های جهان از تنگه هرمز عبور می‌کنند. گذشته از این، هدف قرارگرفتن شماری از تأسیسات نفت و گاز منطقه، صادرات کشورهای نفتی حاشیه خلیج فارس را مختل کرده است. شرکت قطر انرژی در بیانیه‌ای اعلام کرد بخشی از تأسیسات ذخیره گاز قطر آسیب دیده و فعالیت این شرکت متوقف شده است. گذشته از این، برخی بنادر امارات و عمان هدف قرار گرفت و عربستان از آسیب به تأسیسات نفتی آرامکو خبر داد. همچنین گزارش‌هایی از اصابت موشک به تأسیسات نفت و گاز اقلیم کردستان عراق وجود دارد.

در ادامه این رخدادها، روسیه اخیرا اعلام کرده است صادرات گاز خود را به اروپا قطع می‌کند. در همین زمینه، ولادیمیر پوتین، رئیس جمهوری روسیه مدعی شده است در حال حاضر بازارهای دیگری برای روسیه در حال گشوده‌شدن هستند. به همین دلیل روسیه درصدد است دیگر به کشورهای اتحادیه اروپا گاز ارسال کند.

پوتین البته گفت فعلا فقط در حال بررسی این موضوع است و «هنوز تصمیمی در این باره گرفته نشده»، اما به دولت و شرکت‌های روسی دستور داده است چنین اقدامی را بررسی کنند. پوتین همچنین بار دیگر تأکید کرد که روسیه می‌خواهد یک تأمین‌کننده قابل اعتماد برای اروپا باقی بماند.
باین‌حال منظور او بیشتر مشتریان وفاداری مانند مجارستان و اسلواکی است.

مجموع این اتفاقات سبب شده است بازار نفت و گاز جهان شوکی دیگر را تجربه کنند. پیش از این در سال ۲۰۲۲ و با آغاز جنگ روسیه و اوکراین، بازار نفت و

گاز چنین وضعیتی را تجربه کرده بود. وضعیتی که کلیدواژه «زمستان سخت اروپا» را سرزبان‌ها انداخت و اشاره آن به وضعیتی بود که اروپا برای تأمین سوخت مورد نیاز به بن‌بست می‌خورد. این کلیدواژه اما محاسبات اشتباهی برای برخی سیاست‌گذاران رقم زد و قیمت نفت و گاز به‌سرعت به تعدیل رسید.

حالا دوباره بازار نفت و گاز جهان شوک قیمت را تجربه می‌کند. هرچند دونالد ترامپ، رئیس جمهوری آمریکا، معتقد است شوک بازار انرژی کوتاه‌مدت است. باین‌حال، پرسشی که وجود دارد، این است که آیا این بار هم بازار نفت و گاز وضعیتی مشابه جنگ روسیه و اوکراین را تجربه خواهند کرد؟

تحلیلگران چه می‌گویند؟

حمیدرضا صالحی، عضو کمیسیون انرژی اتاق تهران، به «شرق» می‌گوید: تهران نباید معادلات سیاسی خود را براساس قیمت‌ها در بازار انرژی بچیند. او تأکید می‌کند که آمریکا تولیدکننده بزرگ نفت و گاز است و با افزایش قیمت سوخت، می‌تواند در آمد بیشتری به دست آورد. بنابراین وضعیت انرژی بیش از آنکه برای آمریکا شکننده باشد، برای اروپا شکننده است. گذشته از این، چین به‌عنوان بزرگ‌ترین واردکننده انرژی از کشورهای حاشیه خلیج فارس مطرح است و ادامه این وضعیت می‌تواند چین را وارد غائله کند.

در همین زمینه اخیرا دونالد ترامپ، اعلام کرده است صادرات انرژی به چین را محدود می‌کند. بنابراین تداوم فشار در بازار انرژی می‌تواند چین را مجبور به شکستن سکوت و اتخاذ موضع کند.

محمود خاقانی، دیگر کارشناس انرژی، به «شرق» می‌گوید: در حال حاضر انگلیس و امارات معاهده دفاعی دارند و ممکن است طولانی‌شدن اختلال در بازار انرژی و وضعیت شکننده اروپا در این بازار سبب شود کشورهای اروپایی و ازجمله انگلیس هم وارد غائله جنگ شوند. بنابراین ایران نباید وارد این بازی جنگ افروزان شود.

از آن سو، حسن مرادی، دیگر کارشناس انرژی، معتقد است افزایش قیمت انرژی برای اروپا می‌تواند کشورهای اروپایی را وادار کند که به چین و اسرائیل برای

تحلیل سه کارشناس انرژی درباره جهش قیمت نفت و گاز در جهان و معادله جنگ ایران

بازار انرژی به کما می‌رود؟

اتمام جنگ فشار وارد کنند. او در ادامه توضیح می‌دهد که در حال حاضر اروپا و کشورهای شرق دور بدترین وضعیت را در بازار انرژی تجربه می‌کنند. به گفته مرادی، کره جنوبی فقط هشت روز ذخیره گاز مایع یا LNG در اختیار داشت که هم‌اکنون این ذخیره به پنج روز رسیده است. همچنین ذخایر گاز LPG هم شکننده است و همین مسئله کشورهای شرق دور و ازجمله چین را زیر فشار می‌گذارد. در نتیجه اروپا و شرق دور نمی‌تواند این وضعیت بدشگون بازار انرژی را نادیده بگیرد. به‌جز این صادرکنندگان انرژی مانند کشورهای حاشیه خلیج فارس هم نمی‌توانند به‌طور طولانی‌مدت این وضعیت را تحمل کنند. بنابراین، این اتفاق موجب می‌شود این کشورها برای پایان جنگ به آمریکا و اسرائیل فشار وارد کنند. حمیدرضا صالحی، کارشناس انرژی، اما چندان با این نگاه موافق نیست و معتقد است هرچند اروپا به گاز روسیه وابستگی درخور توجهی داشت، ولی با رویکرد سیاسی به ماجرا، عزم خود را جزم کرد که روسیه را تحریم کند و از آن سو فشار وارد به بازار نفت و گاز جهان به طول نینجامد و اروپا توانست به‌خوبی از این بحران عبور کند.

او به توسعه شایان توجه انرژی‌های تجدیدپذیر و مالیات سنگین کربن برای نگاه‌های اقتصادی در اروپا اشاره می‌کند و می‌گوید که اروپا حتی با نگاه حفاظت از محیط زیست، تصمیم قاطعی برای کاهش وابستگی به انرژی‌های فسیلی دارد و می‌تواند از این بحران هم عبور کند. ضمن اینکه طولانی‌شدن جنگ روسیه و اوکراین هم توانست شوک قیمت در بازار انرژی را پایدار نگه دارد. بنابراین حتی اگر جنگ ایران و اسرائیل و آمریکا طولانی شود نیز بازار می‌تواند به تعادل برسد.

محمود خاقانی، کارشناس انرژی، گاهی مشابه صالحی دارد. او تأکید می‌کند: «آمریکا به دنبال سلطه بر بازار انرژی جهان است و در حال حاضر که نفت و گاز عراق را به‌طور کامل در اختیار دارد، از آن سو ذخایر نفت ونزوئلا را نیز در اختیار گرفته است. همچنین کشورهای حاشیه خلیج فارس به‌نوعی شرکای استراتژیک آمریکا هستند. در این میان، با طرح صلح غزه، آمریکا به دنبال در اختیار گرفتن ذخایر گاز دریای مدیترانه و فلسطین است. در این بین، به دلیل استقلال ایران، تسلطی بر منابع نفت و گاز و به‌ویژه گاز ایران ندارد که در حال حاضر به دنبال آن است.»

این کارشناس ادامه می‌دهد: «دونالد ترامپ در دوره اول ریاست‌جمهوری خود و در سال ۲۰۱۷ گفته بود به دلیل سقوط ارزش دلار به دنبال ایجاد یک پشتوانه هیدروکربنی برای پول آمریکاست و این سلسله اقدامات ترامپ برای تسلط بر بازار انرژی جهان می‌تواند در قالب همین دیدگاه تفسیر شود. بنابراین آمریکا و شرکای اروپایی آن از پیش سناریوهای افزایش قیمت انرژی و راهکارهای آن را پیش‌بینی کرده‌اند و دولت بهتر است روی بازار نفت و گاز حساب زیادی باز نکند.»

به گفته خاقانی، در حال حاضر بازار نفت جهان به دست شرکت‌های نفتی بزرگ و بانک‌هاست که منابع مالیی درخور توجهی دارند و آنها از نوسان‌گیری کوتاه‌مدت در این بازار سود و منفعت می‌برند و ایران نباید بیش از حد روی بازار جهانی نفت و گاز حساب باز کند.

لونژین

LONGINES

SARMAN Co.

شرکت سرمان

۰۲۱ ۲۲ ۶۱ ۳۷ ۵۲

CONQUEST HERITAGE